

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-1-240-249>

УДК [37.091.4:172.12]:-057.87

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-4790-7462>

Тетяна Кравченко,

доктор філософії з освітніх, педагогічних наук, доцент,
Національний технічний університет України
«КПІ імені Ігоря Сікорського», Київ

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-4783-2694>

Наталія Давиденко,

кандидат філологічних наук, доцент
Міжнародний європейський університет, Київ

ГРОМАДЯНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття присвячена вивченню й осмисленню обізнаності студентської молоді в Україні щодо поняття громадянської ідентичності як ключового елементу, що гарантує консолідацію українського суспільства.

Мета статті полягає у вивченні й осмисленні обізнаності української студентської молоді щодо поняття громадянської ідентичності. Реалізація поставленої мети вимагала розв'язання таких завдань: 1) розгляд тлумачення поняття «громадянська ідентичність» українськими науковцями; 2) аналіз результатів проведеного опитування студентів закладів вищої освіти України щодо розуміння сутності аналізованого поняття; 3) висвітлення деяких ефективних, реалізованих на практиці методів формування громадянської ідентичності студентської молоді.

У процесі наукового пошуку застосовано такі методи: аналіз і систематизація психолого-педагогічних періоджерел з теми дослідження; опитування українських студентів щодо поняття громадянської ідентичності; вивчення й узагальнення передових елементів педагогічного досвіду з формування громадянської ідентичності студентської молоді. Розглянуто тлумачення українськими науковцями поняття «громадянська ідентичність». Окреслено, що сформованість громадянської ідентичності забезпечує самоактуалізацію та самовираження в соціальній групі співвітчизників та дозволяє впливати на громадянське співтовариство, виявляючи політичну й громадянську активність. Здійснено аналіз проведеного опитування студентів закладів вищої освіти України щодо розуміння сутності аналізованого поняття.

Шляхом аналізу результатів проведеного опитування встановлено, що в більшості респондентів сформоване досить цілісне уявлення про сутність громадянської ідентичності, що допомагає їм краще розібратися в собі, посилює їхню самоповагу й відчуття приналежності, а також визначає життєві принципи й цілі, формує розуміння навколишнього світу.

Наголошено, що розуміння власної громадянської ідентичності здатне: вивільнити особистісний потенціал для навчання впродовж усього життя та самовдосконалення; допомогти вийти за межі звичних припущень та сформувати нові думки й нову систему культурних координат, які дають змогу краще розуміти себе та інших; сприяти у тривалішій перспективі виробленню навичок критичного мислення та стратегічного аналізу в різних сферах своєї життєдіяльності. Висвітлено деякі передові, реалізовані на практиці методи формування громадянської ідентичності, які сприяли актуалізації громадянських цінностей студентів та спонукали їх виявляти й удосконалювати комунікативні навички й уміння активної міжособистісної взаємодії та активного слухання.

Ключові слова: громадянська ідентичність, громадянська активність, громадянські цінності, міжособистісна взаємодія, особистісний потенціал, студентська молодь.

© Тетяна Кравченко, Наталія Давиденко, 2024

Вступ. У сучасних умовах нагальність проблеми формування громадянської ідентичності студентської молоді зумовлена викликами, які постали перед Україною в умовах повномасштабної агресії росії проти нашої країни. Актуальність дослідження

викликана воєнними подіями і небезпекою, яка становить загрозу для формування громадянської ідентичності української молоді. У нинішній ситуації, коли все українське суспільство перебуває в стані війни, важливо визначити, як воно поведе себе загалом, чи зможе консолідуватися навколо збереження себе як соціального організму, чи, навпаки, відбудеться його розпад на окремі спільноти, кожна з яких буде спрямована на вирішення власних завдань. І ключовим елементом, що забезпечує консолідацію українського суспільства, є громадянська ідентичність, яка здатна посилити спроможність нашої держави протистояти зовнішнім, а також внутрішнім безпековим загрозам.

З огляду на це в сучасних умовах набуває актуальності потреба в дослідженні проблеми формування громадянської ідентичності студентів з метою перетворення української вищої освіти на стратегічний ресурс розвитку українського демократичного суспільства відповідно до викликів, які постали нині перед нашою державою.

В українському науковому дискурсі різними питаннями формування громадянської ідентичності студентів у філософському, психолого-педагогічному аспектах присвятили свої праці такі дослідники: О. Войчун (громадянська активність студентів університету); І. Жадан (особливості громадянської та національної самоідентифікації молоді); О. Макарова (формування громадянської ідентичності в закладах вищої освіти); І. Петровська (особливості та типи громадянської ідентичності студентської молоді); Р. Синельников (психологічні чинники громадянської ідентичності української молоді); Л. Сокурянська і Г. Остроухова (громадянська ідентичність молоді як соціокультурний феномен); І. Сопівник (формування громадянськості студентів закладів вищої аграрної освіти); С. Федоренко (формування громадянських якостей студентів у США) та ін.

Мета та завдання. Мета статті полягає у вивченні й осмисленні обізнаності української студентської молоді щодо поняття громадянської ідентичності. Реалізація поставленої мети вимагала розв'язання таких завдань: 1) розгляд тлумачення поняття «громадянська ідентичність» українськими науковцями; 2) аналіз результатів проведеного опитування студентів закладів вищої освіти України щодо розуміння сутності аналізованого поняття; 3) висвітлення деяких ефективних, реалізованих на практиці методів формування громадянської ідентичності студентської молоді.

Методи дослідження. У процесі наукового пошуку застосовано такі методи: аналіз і систематизація психолого-педагогічних першоджерел з теми дослідження; опитування – задля вивчення обізнаності українських студентів щодо поняття громадянської ідентичності; вивчення й узагальнення передових елементів педагогічного досвіду з формування громадянської ідентичності студентської молоді.

Результати дослідження. Загальновідомо, що громадянська ідентичність особистості передбачає не лише відчуття себе активним членом соціуму, а й енергійні дії разом з іншими задля блага цього суспільства. Українська дослідниця освітньої сфери С. Федоренко, аналізуючи науковий доробок британського філософа, соціолога, економіста і теоретика європейського лібералізму XIX ст. Дж. Мілла, зазначає, що від уміння громадян вибудовувати успішне співіснування залежить загалом процвітання держави [9, с. 338].

Як зазначає І. Петровська [7; 8], громадянська ідентичність особистості «як складне багаторівневе системне утворення є результатом самокатегоризації, осмислення (надання сенсу-цінності) своєї приналежності до спільноти громадян і держави (як громадянина) та суб'єктивного ставлення (емотивного та конативного) особи до свого членства». На переконання української дослідниці, громадянська ідентичність, будучи «динамічним утворенням, що конструюється особистістю в ході порівняння з іншими, перегляду цінностей», виконує низку функцій, а саме цей педагогічний феномен:

- є регулятором поведінки громадянської нормативно-правової поведінки людини;
- забезпечує передачу специфіки громадянської культури наступним поколінням;
- сприяє єдності громадян та їхньому включенню в систему соціальних взаємозв'язків усередині групи;
- забезпечує захист шляхом фіксації єдності інтересів індивіда з певною соціальною спільнотою;
- забезпечує самоактуалізацію й самовираження в соціальній групі співвітчизників та дозволяє впливати на громадянське співтовариство, виявляючи політичну й громадянську активність [7, с. 178].

Як стверджує українська дослідниця Л. Коробка, «найбільш рельєфно ідентичність проявляється у кризових ситуаціях. Однією з найпотужніших за травмічним впливом і наслідками для людей є війна, яка водночас виступає сьогодні в якості найбільш виразного і дієвого подразника кристалізації національної свідомості та ідентичності українців» [6, с. 65].

Крім того, І. Петровська стверджує, що усвідомлення належності до певної держави ще не означає наявності в людини громадянської ідентичності. Посилаючись на здійснене авторське дослідження, педагогиня стверджує, що 22 % українських студентів мають низький рівень сформованості громадянської ідентичності; 53 % – середній рівень; 25 % – високий рівень [7, с. 181]. Водночас слід додати, що загалом специфіка сучасного українського студентства полягає в тому, що воно є «найосвіченішою соціальною групою сучасного українського суспільства; найбільш мобільною соціальною групою в інформативному, освітньому, креативному контенті; потенційним соціальним ресурсом

розбудови України цивілізованої європейської країни; «презентатором» інтелектуального ресурсу українського суспільства; соціальним капіталом українського суспільства» [5, с. 37].

З огляду на вищезазначене можемо констатувати, що формування громадянської ідентичності української молоді в сучасних умовах усе ще потребує кропіткої цілеспрямованої праці педагогів на тлі зростаючої консолідації українського суспільства в умовах війни з росією. Як слушно зазначає П. Горностай, окремі питання в цій сфері, зокрема «етнічна ідентичність, політико-правова свідомість та ін., ще потребують подальшого розвитку за сприяння та участі державних установ і суспільних інституцій. Без цього неможливі справжнє державотворення і захист незалежності країни не лише на геополітичному, а й на інших рівнях» [4, с. 109].

Після вивчення стану розробленості проблеми формування громадянської ідентичності українських студентів ми звернулися до визначення обізнаності студентів щодо сутності поняття «громадянська ідентичність». В опитуванні на добровільній основі взяли участь студенти таких українських закладів вищої освіти, як-от: Університет економіки та права «КРОК», Маріупольський державний університет, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника та Рівненський державний гуманітарний університет.

З метою визначення обізнаності студентів щодо сутності поняття «громадянська ідентичність» проведено опитування, де студентам було запропоновано дати відповіді на запитання «Що ви розумієте під «громадянською ідентичністю»? (дайте власне визначення)».

Участь в опитуванні взяли 368 осіб: 105 респондентів (29 % від вибіркової сукупності) вивчають гуманітарні науки; 263 учасники опитування (71 %) навчаються на технічних спеціальностях (фізико-математичні науки, електронна техніка радіотехніка та зв'язок).

Четверта частина опитаних студентів (26,8 %) до громадянської ідентичності віднесли комплекс факторів, таких як мова, традиції, правила, культура, знання історії країни, що є спільними для людей певної держави (наприклад, Олександр Г. відповів, що «громадянська ідентичність – це згуртованість один з одним, спільні думки, один дух»; Наталія Ш. написала: «громадянська ідентичність – це набір духовних якостей, що нас об'єднує: воля, свобода, незалежність»; Сергій П.: «громадянська ідентичність – це набір різних речей, які об'єднують нас у громаді, такі як: прапор, гімн, історія»). Водночас близько половини респондентів (46,4 %) висловили думку, що сутність поняття «громадянська ідентичність» передбачає ідентифікацію приналежності до певної держави та здатність до збереження її надбань і готовність її захищати в разі потреби (наприклад, Віталій О.: «громадянська ідентичність – це коли кожна людина розуміє, що вона відповідальна не тільки за себе, а і за ближнього, і за народ»; Юлія К.: «громадянська ідентичність – це ідентифікація

приналежності до країни, і в разі небезпеки ти повинен її захищати»; Арсеній Ж.: «це бажання бути зі своїм народом та робити його і себе кращим»; Марина Ю.: «громадянська ідентичність – це бути у курсі всього, що відбувається в країні, і виступати за свій народ»; Володимир К.: «громадянська ідентичність – це боротьба за цінності та свою унікальність, що виділяє тебе від інших націй»; Оксана Д.: «це як ДНК нації: історія, мова, культура, традиції, завдяки їй ти відчуваєш свою цінність»). 9,5 % опитаних пов'язують громадянську ідентичність з наявністю формальних документів, які надають людині право проживати в країні (наприклад, Юрій К.: «громадянська ідентичність – це документ, який дає тобі право проживати в певній громаді або на певній території»). Решта (17,3 %) переконані, що це поняття пов'язане із суспільно значущою діяльністю на благо країни (наприклад, Василь К. написав: «це жити інтересами суспільства, працювати на благо суспільства»; Михайло О: «це бути схожим на кращих людей у своїй країні та працювати на її благоустрій») (див. Рис. 1).



Рис. 1. Розподіл відповідей студентів на запитання про сутність поняття «громадянська ідентичність особистості».

Хоча вибірка, представлена в нашому дослідженні, занадто мала, щоб робити однозначні узагальнення щодо розуміння студентами сутності поняття «громадянська ідентичність», вона свідчить про те, що у більшості опитаних студентів сформоване досить цілісне уявлення про сутність аналізованого феномену.

Крім опитування, зі студентами українських закладів вищої освіти проведено низку виховних заходів, тематика яких охоплювала важливість розуміння поняття «громадянська

ідентичність» для успішної життєдіяльності у своїй країні, але не обмежувалася нею. Основні завдання виховних заходів полягали в тому, щоб поряд із результатами навчання (громадянськими знаннями, комунікативними вміннями тощо) здійснити виховний вплив на ціннісні особистісні параметри студентів, що покликані забезпечити розвиток у них здатності до морально-етичних суджень, рефлексивного (само)оцінювання та формування громадянської ідентичності загалом. Виховний вплив застосованих методів обумовлений створенням сприятливих умов для прояву студентами самостійності у висловленні поглядів на певну проблему, для вдосконалення вміння взаємодіяти з іншими, активно слухати й поважати думки інших, співвідносити й узгоджувати свою позицію з точками зору інших учасників взаємодії.

Наведемо приклад виховного заходу «Я і моя ідентичність» з британського педагогічного досвіду (програма «Активні громадяни») [2]. За мету було поставлено осмислення того, як формуються культури й ідентичності, як вони виражаються, змінюються та як пов'язані між собою; розвиток упевненості в собі; виховання поваги до різних точок зору. Для реалізації цього виховного заходу потрібне було таке обладнання: ручки, папір для фліпчарту та зразок схематичного малюнка людини із серцем.

На початку заходу студентам було поставлено завдання поміркувати над поняттями ідентичності й громади (у вузькому і широкому значеннях). Далі їм було запропоновано взяти половину аркуша для фліпчарту й намалювати просту схематичну фігуру людини або інший малюнок, який, на їхню думку, характеризує їх (зірку, метелика тощо) на цьому аркуші. У центрі фігури потрібно також було намалювати невелике серце. Потім учасники взяли клейкі папірці та на кожному записали мінімум п'ять слів, які відображають те, що особисто для них є важливим, наприклад: «родина», «релігія», «спорт», або певний особистий принцип, думку чи місце. Далі вони мали розмістити папірці зі словами, що символізують важливі для них речі, на аркуші навколо серця: ближче до серця, якщо написано є важливим, і подалі від серця, якщо вважають, що це має для них менше значення.

На наступному етапі студенти мали об'єднатися в пари з іншими студентами, які є малознайомими для них, та розповісти співрозмовникові про себе (учасники мають розповідати лише те, що самі бажають). Після роботи в парах усі картинки було зібрано разом на столах і студенти мали оглянути всі зображення, звертаючи уваги на подібне, відмінне й те, що викликає інтерес.

На етапі підбиття підсумків учасникам було запропоновано сісти чи стати навколо зображень та висловити свої думки і враження від заходу. Зокрема вони мали надати відповіді на такі запитання [1; 2]:

- Як ви почувалися під час роботи над цією справою? Чому?

- Які подібності з іншими студентами ви помітили? Чи часто ми маємо ідентичності з іншими людьми, зокрема з тими, кого вважаємо зовсім не схожими на себе? (Обґрунтуйте свою думку).

- Чи траплялися відмінності? Чому?

- Чи можете навести приклад того, як його чи її ідентичності змінювалися? (Чи переміщаються клейкі папірці з одного місця на інше в різні періоди нашого життя?) Чи відбувається те саме з нашими культурами? Наприклад, з нашою національною чи етнічною культурою?

- Які складники власної культури ви б воліли розвивати далі й у чому хотіли б побачити зміни?

Таким чином, можемо стверджувати, що виховний захід «Я і моя ідентичність» загалом допомагає студентам відчутти свій зв'язок з іншими на основі активної міжособистісної взаємодії, а також навчитися цінувати відмінності, примножувати довіру й взаєморозуміння та знаходити спільні ідентичності. Більш глибоке розуміння інших поглядів і досвіду інших людей у групі дає змогу побачити неспотворену загальну картину. Студенти доходять висновку, що наші культури та ідентичності не є фіксованими – вони трансформуються з віком, із часом, з набутим досвідом. Також вони усвідомлюють: щоб краще розуміти себе та інших, потрібно ретельніше вивчити обставини й контекст, що сприяли формуванню певних ідентичностей і культур.

З метою кращого розуміння себе та своїх взаємин з іншими, того, як особистість уявляє себе в соціумі, як її сприймають інші люди, була запропонована евристична вправа «Вікно Джохарі» [2]. Під час цієї вправи кожному студенту було надано список із 58 прикметників, з якого потрібно було обрати ті, що найповніше характеризують його (її) особистість. Потім інші учасники вибирали таку саму кількість прикметників, які, на їхню думку, характеризують того чи іншого студента/студентку. Після цього обрані характеристики було занесено в спеціальну сітку (візуально – це квадрат) із чотирьох клітинок, де: перша клітина (відкрита зона) – це та частина особистості (поведінка, цінності, спосіб життя), що усвідомлюється певною особистістю та відома іншим; друга клітина (прихована зона) містить прикметники, вибрані тим чи іншим студентом, але не іншим учасником; третя клітина (сліпа зона) – це характеристики того чи іншого студента, визначені іншими учасниками, а не самим студентом; четверта клітина (зона невідомого) – охоплює властивості, які або не відносяться до суб'єкта або їх ніхто не вибрав. Завдання, яке було поставлено перед кожним студентом, полягало в тому, щоб пояснити, як відмінності між різними «зонами» його особистості перетинаються та співіснують.

Обговорення. Порухнені в дослідженні питання та здійснене опитування узгоджуються з дослідженнями в цій сфері таких українських дослідників, як Т. Бевз [3], Г. Кіслої [5], І. Петровської [7; 8], С. Федоренко, Г. Вороніної і К. Журби [1].

Цілком погоджуємося з думкою української педагогині Т. Бевз, як вважає, що громадянська ідентичність є «повноцінною, якщо: 1) людина сама себе вважає громадянином («Я – фактор»); 2) співтовариство, починаючи з груп членства й закінчуючи таким узагальнюючим суб'єктом, як народ, визначає людину як громадянина («Ми – фактор»); 3) інші особи, узагальнені «Вони» («Інші», «Чужі», «Вороги») визнають людину громадянином («Вони – фактор»)) [3, с. 238].

Слушним у дослідженні І. Петровської [7; 8] вважаємо виокремлення трьох основних типів громадянської ідентичності, а саме «протестної», «невизначеної» й «патріотичної». Беручи до уваги ці дані, дослідниця визнає існування кризи української громадянської ідентичності, яка ускладнює розвиток демократичного, проактивного громадянського суспільства, що зі свого боку могло б конструктивно вирішити більшість соціальних проблем у нашій країні.

Загалом усвідомлення власної громадянської ідентичності допомагає молоді краще розібратися в собі, посилює її самоповагу та відчуття приналежності, а також визначає життєві принципи й цілі, формує розуміння світу. Громадянська ідентичність впливає на те, як люди сприймають інших та надає змогу виявляти потенційні джерела суперечок чи конфлікту. Водночас розуміння власної громадянської ідентичності може вивільнити особистісний потенціал для навчання впродовж усього життя та самовдосконалення. Це також спонукає більше цінувати нові погляди та створювати умови для міжкультурного й міжнаціонального діалогу. Усвідомлення власної громадянської ідентичності допомагає вийти за межі звичних припущень та сформувані нові думки й нову систему культурних координат, які дають змогу краще розуміти себе й інших; у тривалішій перспективі воно допоможе виробити навички критичного мислення та стратегічного аналізу різних сфер своєї життєдіяльності.

Висновки. Спираючись на аналіз проведеного опитування з-поміж українських студентів, можна констатувати, що в більшості респондентів сформоване досить цілісне уявлення про сутність громадянської ідентичності. Проведені виховні заходи сприяли актуалізації громадянських цінностей студентів та спонукали їх виявляти й удосконалювати комунікативні навички й уміння активної міжособистісної взаємодії. Уважаємо, що це буде мати своє продовження в майбутньому в різних сферах їхньої життєдіяльності, сприяючи процесові формування громадянської ідентичності кожного студента.

До перспективних напрямів подальших досліджень відносимо вивчення практики формування громадянської ідентичності студентів у різних соціальних інститутах.

Список використаних джерел

1. Fedorenko S., Voronina H., Zhurba K. School-family Interaction in Forming Adolescents' National Identity: the Ukrainian Pedagogical Experience. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. № 12(4). P. 189–204. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.4/341>
2. Активні громадяни. Посібник фасилітатора. Британська рада. 2014. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/ac_toolkit_19th_aug_2014_final_version_ukr_2015_2.pdf
3. Бевз Т. Особливості формування громадянської ідентичності в сучасній Україні. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2014. № 3. С. 236–246.
4. Горностаї П. П. Громадянська ідентичність українців та її еволюція. *Проблеми політичної психології*. 2015. № 2. С. 98–111.
5. Кісла Г. О. Ідентичності українських студентів як фактори конструювання міжетнічних відносин. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2015. Вип. 19–20. С. 37–51.
6. Коробка Л. Спільнотні ідентичності в умовах децентралізації як євроінтеграційної реформи: проблеми становлення та взаємодії. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2022. Спецвипуск. С. 61–69. <https://doi.org/10.30970/PS.2022.spec.9>
7. Петровська І. Р. Особливості громадянської ідентичності студентів. *Наука і освіта*. 2015. № 10. С. 177–182.
8. Петровська І. Р. Типи громадянської ідентичності студентської молоді. *Проблеми сучасної психології*. 2016. № 31. С. 317–330. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2016-31>
9. Федоренко С. В. Теорія і методика формування гуманітарної культури студентів вищих навчальних закладів США. Дисертація на здобуття ступеня доктора педагогічних наук. Київ, 2017. 551 с.

References

1. Fedorenko, S., Voronina, H., & Zhurba, K. (2020). School-family Interaction in Forming Adolescents' National Identity: the Ukrainian Pedagogical Experience. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(4), 189–204. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.4/341>
2. British Council. (2014). *Aktyvni hromadiany. Posibnyk fasylytatora* [Active citizens. Facilitator's Guide]. Retrieved from https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/ac_toolkit_19th_aug_2014_final_version_ukr_2015_2.pdf
3. Bevz, T. (2014). Osoblyvosti formuvannia hromadianskoi identychnosti v suchasni Ukraini [Peculiarities of the formation of civic identity in modern Ukraine]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*. 3, 236–246.
4. Hornostai, P. P. (2015). Hromadianska identychnist ukraintsiv ta ii evoliutsiia [Civic identity of Ukrainians and its evolution]. *Problemy politychnoi psykholohii*. 22, 98–111.
5. Kisla, H. O. (2015). Identychnosti ukrainskykh studentiv yak faktory konstruiuvannia mizhetnichnykh vidnosyn [Identities of Ukrainian students as factors in the construction of interethnic relations]. *Mizhnarodnyi naukovyi forum: sotsiologhiia, psykholohiia, pedahohika, menedzhment*, 19–20, 37–51.
6. Korobka, L. (2022). Spilnotni identychnosti v umovakh detsentralizatsii yak yevrointehratsiinoi reformy: problemy stanovlennia ta vzaємodii [Community identities in conditions of decentralization as a European integration reform: Problems of formation and interaction]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia psykholohichni nauky, Spetsvypusk*, 61–69. <https://doi.org/10.30970/PS.2022.spec.9>
7. Petrovska, I. R. (2015). Osoblyvosti hromadianskoi identychnosti studentiv [Peculiarities of students' civic identity]. *Nauka i osvita*, 10, 177–182.
8. Petrovska, I. R. (2016). Typy hromadianskoi identychnosti studentskoi molodi [Types of civic identity of student youth]. *Problemy suchasnoi psykholohii*, 31, 317–330. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2016-31>

9. Fedorenko, S. V. (2017). *Teoriia i metodyka formuvannia humanitarnoi kultury studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv SSHA* [Theory and methods of formation of liberal humanistic culture of students of higher educational institutions of the USA] (Doctoral dissertation, Kyiv).

Tetiana Kravchenko,
PhD in Educational, Pedagogical Sciences,
the National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”,
Kyiv

Nataliia Davydenko,
PhD in Philological Sciences, Associate Professor,
International European University,
Kyiv

CIVIL IDENTITY OF STUDENT YOUTH IN UKRAINE

Abstract. *The article focuses on the study and understanding of the awareness of student youth in Ukraine regarding the concept of civic identity as a key element that guarantees the consolidation of Ukrainian society.*

The purpose of the article is to study and understand the awareness of Ukrainian student youth regarding the concept of civic identity. Achieving the set goal required solving the following tasks: 1) to find out the interpretation of the concept of “civic identity” by Ukrainian scientists; 2) to analyse the results of a survey of students of higher education institutions of Ukraine regarding the understanding of the essence of the analyzed concept; 3) to highlight some effective, practically implemented methods of formation of the civic identity of student youth.

In the research, the following methods are applied: analysis and systematization of psychological and pedagogical sources on the issue under study; survey of Ukrainian students regarding the concept of civic identity; study and generalization of advanced elements of pedagogical experience in the formation of the civic identity of student youth. The interpretation of the concept “civic identity” by Ukrainian scholars is considered. It is outlined that the formation of the civic identity ensures self-actualization and self-expression in the social group of compatriots and allows to influence the civil society by showing political and civic activities. The analysis of the conducted survey of students of higher education institutions of Ukraine regarding the understanding of the essence of the analyzed concept is carried out.

By analyzing the results of the conducted survey, it is established that the majority of respondents have a fairly complete idea of the essence of civic identity, which helps them better understand themselves, strengthens their self-esteem and sense of belonging, and also defines life principles and goals, forms an understanding of the surrounding world.

It is emphasized that understanding one’s own civic identity is able to: release personality potential for lifelong learning and self-improvement; help to go beyond the usual assumptions and form new thoughts and a new system of cultural coordinates that allow you to better understand yourself and others; in the longer term, to promote the development of critical thinking and strategic analysis skills in various spheres of one’s life. Some advanced methods of civic identity formation implemented in practice are highlighted, which contribute to the actualization of civic values of students and encouraged them to discover and improve communication skills and the ability of active interpersonal interaction and active listening.

Key words: *civic identity, civic activity, civic values, interpersonal interaction, personality potential, student youth.*

Стаття надійшла до редакції 17.08.2024.
Стаття прийнята до публікації 25.08.2024.